

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН,
УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

Специфіка англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі

Виконала: здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти, групи 6ФП
спеціальності 035 “Філологія”
освітньо-професійної програми “Германські мови та
літератури (переклад включно), перша – англійська”
Віолетта МІХІНА

Керівник: Наталя СТЕЦЕНКО, к.пед.н., доцент.

Хмельницький – 2024

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов
Освітній рівень другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»
Освітньо-професійна програма: Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

к. філол. н., доцент

Аеліта ЛЕБЕДЄВА

“25” січня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Міхіній Віолетті Володимирівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Специфіка англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі

керівник роботи Стеценко Наталя Миколаївна, к.пед.н, доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказами закладу вищої освіти від «19» 10 2023 року № 565-с та «25» 09 2024 року № 501-с.

2. Строк подання студентом роботи 16.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: об'єктом дослідження є англomовна термінологія галузі мікробіології.

Об'єктом дослідження в даній роботі виступають англomовні нормативні документи морської галузі, а саме тексти англomовних міжнародних морських конвенцій, технічні посібники та інструкції з морської безпеки та управління судами.

Предметом дослідження виступають лексичні, граматичні, синтаксичні, стилістичні особливості текстів цих документів, а також перекладацькі стратегії, які застосовуються при їх перекладі на українську мову.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1. Лексичні особливості наукового стилю сучасної англійської мови

2. Особливості перекладу текстів наукового стилю

3. Англomовна наукова стаття з мікробіології як об'єкт перекладу

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу (з точним зазначенням джерел оригінального та перекладних текстів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника/рецензента	Підпис, дата	
		завдання видано	завдання прийнято
Консультант з написання I-III розділів	Наталя СТЕЦЕНКО к.пед.н, доцент	25.01.24	01.10.24
Консультант з нормоконтролю	Наталя СТЕЦЕНКО к.пед.н, доцент	25.01.24	01.11.24

7. Дата видачі завдання 25.01.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та опрацювання матеріалів для формування теми та завдань дослідження	29.01.24 – 11.02.24	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи. Визначення методологічної бази та методів дослідження	12.02.24 – 25.02.24	виконано
3.	Робота над I розділом кваліфікаційної роботи, систематизація теоретичних джерел	26.09.24 – 15.10.24	виконано
4.	Робота над II розділом кваліфікаційної роботи. Збір фактичного (ілюстр.) матеріалу	16.10.24 – 31.10.24	виконано
5.	Робота над III розділом кваліфікаційної роботи	01.11.24 – 15.11.24	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	16.11.24 – 19.11.24	виконано
7.	Оформлення роботи	20.11.24 – 24.11.24	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	25.11.24 – 01.12.24	виконано
9.	Надання роботи на рецензування	02.12.24 – 09.12.24	виконано
10.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	10.12.24	виконано
11.	Захист роботи в ЕК	17.12.24	

Здобувачка _____
(підпис)

Віолетта МІХІНА
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи _____
(підпис)

Наталя СТЕЦЕНКО
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА МОВНОЇ БУДОВИ ТЕКСТІВ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ	8
1.1. Мова морської галузі в Україні та її загальна характеристика	8
1.2. Мова морської галузі як проблема перекладу	12
1.3. Класифікація та структурні особливості текстів нормативних документів морської галузі	15
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНИХ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ	29
2.1. Терміни. Морські терміни. Особливості перекладу морських термінів	29
2.2. Особливості використання фахової та загальнонаукової лексики у нормативних документах морської галузі	33
2.3. Стилiстично нейтральна та книжна лексика. Їх роль у текстах нормативних документiв морської галузі	37
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНИХ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ	40
3.1. Лексико-семантичний рівень мовних особливостей текстів англomовних нормативних документів морської галузі	41
3.2. Граматико-синтаксичний рівень мовних особливостей текстів англomовних нормативних документів морської галузі	46
3.3. Проблеми та труднощі перекладу текстів англomовних нормативних документів морської галузі	54
3.4. Перекладацькі стратегії та трансформації в перекладі текстів англomовних нормативних документів морської галузі	58
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	61
RESUME	61

ВСТУП

Актуальність проблеми англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі пов'язана із розвитком і зростанням важливості морського транспорту та міжнародного судноплавства. За останні роки спостерігається значний обсяг нормативних актів, що потребують перекладу з англійської мови українською для впровадження у національне законодавство й практику. У зв'язку з цим виникає проблема розуміння та відтворення специфіки морської термінології й правових норм в українській мові, що вимагає спеціалізованого лінгвістичного підходу. Зокрема, виникають такі аспекти, як технічна складність та специфіка мови (нормативні документи морської галузі містять термінологію, що потребує глибокого розуміння технічних аспектів судноплавства, безпеки на морі та інших аспектів морської діяльності), специфіка міжнародних стандартів та конвенцій, юридична точність та узгодженість, культурний контекст та мовні особливості.

Це і зумовило **актуальність** дослідження, пов'язаного з аналізом специфіки перекладу нормативних документів морської галузі з англійської мови українською з урахуванням усіх зазначених аспектів.

Вивчаючи питання англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі, необхідно враховувати й вивчення механізмів адаптації у перекладі та їх вплив на сприйняття у різних мовних середовищах. Наукові розвідки з перекладу морської термінології проводилися вченими, які спеціалізуються у лінгвістиці, перекладознавстві та морській справі. Значущий внесок у висвітлення специфіки перекладу морської термінології здійснили такі науковці як Міхаель Гаєр, Джонатан Еванс, Марія Лопатка, Крістоф Шмідт. Ці вчені визначили розуміння специфіки та складнощів перекладу морської термінології з англійської українською та іншими мовами.

У сучасному дослідженні перекладу нормативних документів морської галузі, як і в інших галузях перекладу, активно вивчаються специфічні аспекти перекладу та його вплив на розуміння текстів у різних мовах. Зокрема, наукові

праці Сьюзен Басснетт, Жозефа Хампфріс, Лінди Фішер, Джона Маршалла, Анни Шмідт укладаються у тенденцію вивчення концептуальних підходів до перекладу нормативних документів морської галузі, а також розкривають теоретичні та практичні методи й способи їх інтерпретації. Ці перекладознавці зробили значний внесок у розвиток теорії та практики перекладу нормативних документів морської галузі, у дослідження специфіки цієї проблеми. Вони підкреслюють, що для точного відтворення суті текстів перекладачеві слід використовувати різноманітні засоби для подолання розриву між мовами, але за умов, що він сам усвідомлює ці культурні відмінності.

Темою нашої роботи є специфіка англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі.

Мета роботи полягає у визначенні специфіки англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі.

Основний акцент робиться на аналізі особливостей і труднощах перекладу та визначенні способів їх подолання з урахуванням специфіки морської термінології, структури тексту та міжнародних стандартів.

Поставлена мета передбачає виконання наступних **завдань**:

- 1) схарактеризувати нормативні документи морської галузі, специфіку їх лексичної побудови;
- 2) проаналізувати граматичні, синтаксичні та структурні особливості нормативних документів морської галузі;
- 3) визначити основні способи їх перекладу з урахуванням виявлених особливостей;
- 4) схарактеризувати стратегії перекладу та перекладацькі трансформації, що використовуються при перекладі текстів нормативних документів морської галузі на українську мову;
- 5) зробити висновки щодо специфіки перекладу текстів нормативних документів морської галузі.

Об'єктом дослідження є англomовні нормативні документи морської галузі.

Предмет дослідження - мовностилістичні особливості текстів англomовних міжнародних морських конвенцій, технічні посібники та інструкції з морської безпеки та управління судами.

Матеріал дослідження – тексти англomовних нормативних документів морської галузі, а саме International Ship and Port Facility Security Code, ISPS Code, MARPOL Annex VI (Edition 2), IMDG Code 2018 (Volume 1), Directive 2014/90/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on marine equipment and repealing Council Directive 96/98/EC, Стаття 22. Технічний нагляд за морськими суднами.

Для розв'язання поставлених у роботі завдань використано такі **методи дослідження**: 1) метод теоретичного дослідження, що полягав у аналізі науково-критичних джерел; 2) лінгвостилістичний метод для виявлення стилістичних особливостей текстів нормативних документів морської галузі; 3) метод аналізу та систематизації способів перекладу нормативних документів морської галузі; 4) перекладознавчий аналіз як засіб виявлення засобів передачі в українськомовних перекладах структурно - семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права; 5) метод статистичної обробки даних.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані у вивченні специфіки англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі, а також при викладанні таких дисциплін як "Вступ до перекладознавства" і "Теорія перекладу".

Робота пройшла **апробацію** на XV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі» (4-5 квітня 2024 року) і результати представлено в тезах доповіді, а також у науковій статті “Специфіка англо-українського перекладу текстів нормативних документів морської галузі”. – *Вісник науки та освіти*. Серія “Філологія”. Вип. 2 (20). 2024. С. 377 – 387.

RESUME

The exploration of the specifics of translating maritime legal documents from English to Ukrainian is important and relevant in the context of globalization and Ukraine's integration into the international maritime industry. Specifically, the translation of terms and concepts related to shipping, maritime safety, and maritime law has a significant impact on the accuracy and effectiveness of legal acts and normative documents. The transition from international practice to national standards requires not only linguistic, but also cultural and legal adaptation, which is the key aspect of this research.

The **aim** of the research is to study the cultural and translational aspects related to the translation of maritime legal documents from English to Ukrainian.

Tasks of the research:

- 1) To study the general characteristics of the vocabulary used in maritime legal documents;
- 2) To analyze the specificity of the terminology used in these documents;
- 3) To examine the challenges and difficulties that arise during translation into Ukrainian;
- 4) To identify the methods of translation and adaptation to the Ukrainian context;
- 5) To consider the types of vocabulary used in the texts of regulatory documents of the maritime industry;
- 6) To consider the grammatical, lexical-semantic and syntactic features of the texts of regulatory documents.

The **object** of the research is English-language maritime legal documents.

The **subject** of the research is the lexical, grammatical, syntactical, and stylistic features of these documents, as well as the translation strategies applied in translating them into Ukrainian.

The **research material** includes maritime legal documents, particularly international conventions, directives, and national acts.

The main methods of our work are used are theoretical research methods, linguistic and stylistic methods, methods of analysis and systematization of translation strategies, comparison and analytical methods. These methods allow for the necessary generalizations and conclusions based on the analysis of specific examples and their translation.

The **structure** of the master's thesis. The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references containing 80 sources, and two appendices. The first chapter discusses the analysis of linguistic aspects important for the effective functioning of the maritime industry, as well as the study of the discourse formed within this field. The second chapter examines various types of lexicon, including maritime terms, professional vocabulary, neutral, general scientific, and literary lexicon used in the texts of this genre. The third chapter explores the linguistic and translational features of English-language maritime legal documents. The appendices provide an overview of statistical data on the use of translation transformations and challenges encountered in translating maritime legal documents.

Based on the analysis of maritime legal documents and their translation into Ukrainian, it was found that accurate translation is crucial for ensuring legal and technical compliance. Certain translation transformations, such as calque, term adaptation, and the use of international standards, are the most effective in ensuring clarity and precision. The translation of maritime terms contributes to the integration of national standards into the international context while preserving the specifics of the Ukrainian legal environment.

The **results** demonstrate the importance of cultural and translational aspects in the adaptation of maritime terms and realities to the Ukrainian linguistic and legal system.